C/2025/760

11.2.2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon

Panus Euroopa Komisjoni 2025. aasta tööprogrammi

(C/2025/760)

Raportöörid: **Christa SCHWENG**
Cinzia DEL RIO
Ioannis VARDAKASTANIS

Nõustajad	Jukka AHTELA (I rühma raportööri nõustaja) Stefan GRAN (II rühma raportööri nõustaja) Piotr SADOWSKI (III rühma raportööri nõustaja)
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 4
Vastuvõtmine täiskogus	4.12.2024
Täiskogu istungjärk nr	592
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	163/2/9

1. Sissejuhatus

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) kui ELi organiseeritud kodanikuühiskonna institutsiooniline esindaja väljendab oma arvamust Euroopa Komisjoni 2025. aasta tööprogrammi kohta. Euroopa Komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni poliitilistes suunistes aastateks 2024–2029 on esitatud vastupanuvõimelise, kestliku ja kaasava Euroopa tegevuskava. Panus kõnealusesse tööprogrammi on korraldatud suunistes esitatud seitsme teema alusel, tugevdades sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli ELi poliitika kujundamisel. Selles panuses lähtutakse mõnest soovitusest, mis on esitatud komitee resolutsioonis „ELi demokraatia arengu edasine suund: resolutsioon järgmiseks seadusandlikuks ametiajaks“, mis võeti vastu 2024. aasta septembris.

1.2. Kõigepealt on hädavajalik, et EL astuks kiiresti samme ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030, selle kestliku arengu eesmärkide ja tulevikupakti paremaks rakendamiseks. Seda oleks võimalik saavutada ELi üldstrateegiaga, milles pühendutakse rahu ning majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaalase progressi edendamisele.

1.3. Kuigi EL läbib pöördelisi aegu, mil lähikonnas toimuvad sõjad, käimas on katsumusterohke kliima- ja digipööre ning maailmaturul valitseb tihe konkurents, peavad kõigis ELi tuleviku üle peetavates aruteludes olema esikohal põhiväärtused, st demokraatia, solidaarsus, inimõigused, võrdsus, sotsiaalne õiglus, kestlikkus ja õigusriigi põhimõte. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid on keskse tähtsusega nende väärtuste kaitsmisel ja tugevdamisel ning nad aitavad kaasa poliitikameetmete ja vahendite väljatöötamisele, jõustamisele ja järelevalvele nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil.

1.4. Komiteel on oluline osa stabiilsele kodanikuühiskonna tegutsemisruumile ja sisukale kodanikuühiskonna dialoogile kaasa aitamisel. Tänu oma ulatuslikele eksperditeadmistele ja pikaajalistele kogemustele on komitee oluline sild ELi institutsioonide ja erinevate kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, tagades, et nende häält võetakse poliitikakujundamise protsessis kuulda. Ainulaadne positsioon võimaldab komiteel edendada osalusdemokraatiat ja toetada eri sidusrühmade kaasamist ELi poliitika kujundamise protsessi. Pakkudes platvormi konsensuse saavutamiseks ja dialoogiks, toetab komitee sellise kaasava poliitika väljatöötamist, mis kajastab tööandjate, töötajate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vajadusi ja püüdlusi, suurendades seeläbi ELi juhtimise legitiimsust ja tõhusust. Komitee rõhutab, et oluline on hõlmata ELi dialoogi kõik inimesed, eriti need rühmad, kelle häält on harva kuulda, suurendades seeläbi kõigis ELi institutsioonides kodanikuosalust ja läbipaistvust.

1.5. 2025. aasta on otsustava tähtsusega Euroopa Komisjoni järgmise ametiaja seadusandliku suuna kindlaksmääramisel. Komitee kutsub üles võtma jõulisi meetmeid tagamaks, et kehtestatud poliitika oleks sotsiaalselt kaasav ja keskkonnasäästlik ning aitaks luua majanduslikult jõuka ELi.

2. **Euroopa kestliku heaolu ja konkurentsivõime uus kava**

2.1. Seistes silmitsi uute geopoliitiliste ja üha keerukamate ülesannetega, kutsub komitee ELi institutsioone üles otsustavalt tegutsema, et tagada ELi pikaajaline kestlik konkurentsivõime, heaolu kõigile ja juhtpositsioon maailmaareenil. Seepärast on hädavajalik parandada kõiki poliitikavaldkondi, mis aitavad tugevdada ELi tootlikkust ja konkurentsivõimet, viies elutähtsad majandusinvesteeringud kooskõlla ühiste sotsiaalsete ja keskkonnaalaste eesmärkidega ning edendades samal ajal sotsiaalset turumajandust ja tulevaste põlvkondade heaolu.

2.2. Olulised on uut liiki investeeringud ja reformid ning innovatsiooni kiirendamine, et tugevdada konkurentsivõimet ja edendada kogu Euroopas ülespoole suunatud lähenemist. Samuti on tähtis tagada, et võetakse arvesse sotsiaalse kaasatuse ja keskkonnakaitse eesmärke ning et need viiakse kooskõlla ELi konkurentsivõime suurendamise eesmärgiga.

2.3. EL vajab kiiresti tugevat rohelist ja sotsiaalset kokkulepet, mis põhineb heaolumajandusel ning uuel inimeste ja keskkonna heaolu kontseptsioonil, tagades õiglase ülemineku ja inimõigustel põhineva lähenemisviisi. Selleks et see algatus ei koormaks tõsiselt ettevõtjaid, tuleb tagada nõuetekohane ja tõhus rakendamine, kehtestades riiklikul tasandil realistlikud tegevuskavad ning toetades ettevõtjaid, eelkõige VKEsid, eesmärgiga säilitada konkurentsivõime ning tagada täielik ja kvaliteetne tööhõive. ELi keskkonnaalaste eesmärkide saavutamiseks vajame investeeringuid, teadusuuringuid ja innovatsiooni, tehnoloogiat, piisavaid oskusi ning Euroopa tööstuspoliitikat, mis suudaks koondada avaliku ja erasektori vahendeid ning põhineks sotsiaalsete standardite ja kvaliteetsete töökohtade kaitsel.

2.4. Selle saavutamiseks peab Euroopa muutuma konkurentsivõimelisemaks, nagu on näidatud Draghi aruandes, ning toetama samal ajal kõigil tasanditel Euroopa sotsiaalmudelit ja ühtekuuluvuspoliitikat. Selle aruande kohaselt tuleb majanduskasvu elavdada kolmes valdkonnas: USA ja Hiinaga esineva innovatsioonilõhe kaotamine, eelkõige kõrgtehnoloogia valdkonnas, ühiskava süsinikuheite vähendamiseks ja konkurentsivõime suurendamiseks ning julgeoleku suurendamine ja sõltuvuse vähendamine. Nendes kolmes valdkonnas on majanduse ümberkujundamiseks vaja teha suuri investeeringuid ja seepärast on oluline ELi rahastamissuutlikkus.

2.5. Tuleb tugevdada kehtivaid ühtse turu eeskirju, et luua uus ja õiglasem dünaamika inimeste, kaupade, teenuste, kapitali ja andmete piiriüleseks liikumiseks, nagu on märgitud Letta aruandes.

2.6. Komitee tunnistab halduskoormuse ja vastavuskulude vähendamise tähtsust, kuid rõhutab, et seda tuleb teha läbipaistvalt ja kaasavalt, kahjustamata nende aluseks olevaid seadusandlikke eesmärke ning säilitades praegused ranged standardid, muu hulgas ühiskondliku heaolu ja keskkonnakaitse valdkonnas. Kõige aluseks peavad olema selged kriteeriumid ja rakendamise tõhus hindamine riiklikul tasandil. Komisjon peaks andma selget ja läbipaistvat teavet kavandatud parema õigusloome algatuste kohta ning tagama sotsiaaldialoogi ja kindlustama kodanikuühiskonna täieliku kaasamise sellesse protsessi.

2.7. VKEde jaoks tuleb põhimõte „kõigepealt mõtle väikestele“ muuta reaalsuseks, pakkudes stabiilset õigusraamistikku, ühtlustades ja vähendades haldusmenetlusi, tagades ühtsel turul võrdsed tingimused ning võimaldades VKEdele taskukohase hinnaga juurdepääsu taastuvenergiale.

2.8. Kiirelt on vaja avatud strateegilisel autonoomial põhinevaid investeeringud innovatsiooni ja tootmisse, tuginedes nullnetotööstusele, ringmajandusele, kriitilisele toormele, kiibimäärusele ning kaitse- ja strateegilisele tehnoloogiale, ning need tuleb viia jätkusuutlikult kooskõlla ühiste sotsiaalsete ja keskkonnaeesmärkidega.

2.9. Tugev Euroopa tööstusstrateegia peab täiendama 2040. aasta eesmärki vähendada CO_2 heidet 90 % ning säilitada ja luua Euroopas kvaliteetseid töökohti. Seepärast on ELi rohelise kokkuleppe raames kiiresti vaja terviklikku tegevuskava, nagu peagi valmiv puhta tööstuse kokkulepe, mis oleks strateegiline prioriteet ELi jätkusuutliku konkurentsivõime suurendamiseks ja tagamiseks. Tuleb kindlaks määrata ja asjakohaselt edendada rohepööret toetavaid sihipäraseid meetmeid, mille eesmärk on toetada enim mõjutatud sektoreid ja piirkondi, ettevõtteid ja töötajaid, et aidata õiglases ja erapooletus protsessis prognoosida ja juhtida muutusi.

2.10. Komitee kutsub üles viima ellu kõigile kasu toovat tehnoloogilist muutust, tagades et digiüleminek pigem vähendab kui süvendab ebavõrdsust, näiteks investeerides avalike teenuste jaoks olulisse tugevasse avalikku digitaristusse. Sellega seoses palub komitee komisjonil hinnata digiülemineku edusamme kogu avalikus halduses, kasutades riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades taaste- ja vastupidavusrahastut, mis aegub 2026. aastal.

2.11. Digiüleminek, sealhulgas tehisintellekt, muudab põhjalikult töömaailma, avades samal ajal hulgaliselt võimalusi suurendada tootlikkust kõigis majandussektorites. 2025. aasta alguses esitab komitee koos eesistujariigi Poola taotlusel koostatud arvamusega konkreetse arvamuse tehisintellekti mõju kohta töötervishoiule ja tööohutusele. Põhjalikumalt tuleks hinnata algoritmilise juhtimise mõju töötingimustele ja töökorraldusele, tagades samal ajal inimkontrolli põhimõtte.

2.12. Vaja on oskuste revolutsiooni ja Euroopa tasandi meetmeid, sest EL jääb kaugelt allapoole Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas seatud eesmärki, mille kohaselt peaks 60 % täiskasvanutest osalema koolitusel. Komitee nõuab selle osalusmäära jälgimiseks usaldusväärseid ja ajakohaseid andmeid. Komitee toetab kindlalt kavandatud teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonna hariduse strateegilist kava koos tõhusa tegevuskavaga. Nendesse protsessidesse tuleks kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

2.13. Komitee võtab huviga teadmiseks kavandatud algatuse kaugtöö ja tööst väljalülitumise õiguse kohta ning palub komisjonil lisada see algatus 2025. aasta tööprogrammi.

2.14. Tehisintellektivabrikud peaksid seadma prioriteediks koostöö VKEde ja kohalike innovatsioonikeskustega, tagades tehisintellektist saadava kasu laialdase kättesaadavuse. Komitee soovitab, et tehisintellektivabrikud tegutseksid rangete eetiliste standardite alusel, et tagada läbipaistvus, vastutus ja põhiõiguste kaitse. Komitee palub end kaasata kohe algusest peale.

2.15. Tugevama, ümberkujundava ja konkurentsivõimelise tööstusbaasi loomiseks on vaja väga suuri investeeringuid, mida tuleks rahastada, reguleerida ja rakendada viisil, mis säilitab ühtse turu terviklikkuse ning kaotab majanduskasvu, tootlikkuse ja innovatsiooni lõhed ELi ning tema rahvusvaheliste partnerite ja peamiste konkurentide vahel. On vaja märkimisväärses summas avaliku sektori vahendeid, et käivitada erainvesteeringuid valdkondades, kus süsinikuneutraalseid lahendusi ei ole veel võimalik kasumlikult rakendada, ja strateegilistes sektorites, milles tootmine toimuks muidu geomajanduslikult konkureerivates maailma piirkondades, kus sõltuvust võidakse kuritarvitada.

2.16. Seepärast toetab komitee uue Euroopa Konkurentsivõime Fondi loomist, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus oleks olemas uus ja tugevdatud eelarve. See peaks sisaldama suuremaid avaliku sektori investeeringuid ja jõulisemaid meetmeid, et võimaldada investeeringuid strateegilistesse tehnoloogiatesse ja erainvesteeringuid ühistesse eesmärkidesse, muu hulgas Euroopa Investeerimispanga kaudu.

2.17. See on oluline eesmärk, et liikuda ELi rahastatavate ühisprojektide suunas strateegilistes sektorites, millel on selge ELi lisaväärtus. Euroopa Konkurentsivõime Fondist toetatavad üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid peaksid toetama olulisi partnerlusi.

2.18. Komitee väljendab heameelt riigiabi eeskirjade läbivaatamise üle seoses elamumajandusega. Riigiabi eeskirjade ning konkurentsi- ja tööstuspoliitika üle tuleb pidada laiemat arutelu vastavalt poliitilistele ja majanduslikele muutustele, keskendudes rohe- ja digipöörde strateegilistele eesmärkidele.

2.19. Selleks et vähendada Euroopa sõltuvust välismaistest energiaallikatest ja edendada Euroopa strateegilist autonoomiat, peaks ELi õigusraamistik looma tingimused keskkonnahoidlikuks, taskukohaseks, kättesaadavaks ja usaldusväärseks energiavarustuseks, nagu on nõutud energialiidu raames. Komitee rõhutab, et energiavarustus on liigitatud üldhuviteenuseks.

2.20. ELi peaks võtma kiireloomulisi meetmeid, et luua täieõiguslik Euroopa terviseliit, ning investeerima suurel määral koostööpõhistesse meditsiiniuuringute projektidesse, nagu tehti COVID-19-le reageerimisel. Komitee nõuab, et EL töötaks välja harvikhaiguste tegevuskava ja tunnistaks, et kodanikel on õigus kvaliteetsetele, taskukohastele ja kättesaadavatele tervishoiuteenustele, mis tuleks sätestada Euroopa tervisegarantiis. See tegevus on oluline, et kaitsta rahvatervist kui elukvaliteedi ja vastupanuvõime tugisammast ELis.

2.21. Komitee kutsub üles võtma vastu Euroopa hooldusgarantii, et tagada juurdepääs taskukohasele ja kvaliteetsele hooldusele ning toetada samal ajal ka hooldajaid. On hädavajalik meelitada heade töötingimuste abil tervishoiusektorisse uusi töötajaid ning investeerida haritud, kvalifitseeritud, sooliselt tasakaalustatud ja motiveeritud tööjõusse, kes on ühiskondlikult väärtustatud ja asjakohaselt tasustatud.

2.22. Komitee rõhutab vajadust tugevdada tervishoiusektori küberturvalisuse raamistikku, sest arstiabis sõltutakse üha enam digitehnoloogiast. Euroopa küberturvalisuse tegevuskavas tuleks keskenduda kolmele peamisele valdkonnale: tõhustatud küberturvalisuse taristu haiglates ja muudes tervishoiuasutustes, väiksemate tervishoiuteenuste osutajate toetamine ning avaliku ja erasektori partnerlus küberkerksuse tagamiseks.

2.23. Lisaks peaks tervishoius tehisintellektile keskendumine suurendama küberturvalisust ja ühtlustama diagnostikat, tagades kooskõla Euroopa küberturvalisuse tegevuskavaga, et kindlustada turvalisem ja kaasavam digiüleminek, säilitades samal ajal inimkeskse ravi.

3. **Uus ajastu Euroopa kaitse- ja julgeolekupoliitikas**

3.1. Turvaline Euroopa on selline, kus on tagatud ka sotsiaalne ja majanduslik õiglus. Komitee soovitab edendada rahu, julgeolekut ja kaitset, ülemaailmset õiglust ja arengut, tegutsedes aktiivselt rahu nimel; toetada mitmepoolset süsteemi; tagada aus konkurents; vähendada vaesust; soodustada sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi; edendada demokraatiat, inimõigusi ja humaanset rände haldamise süsteemi.

3.2. EL peaks võimestama oma kodanikke ja tagama nende kindlustunde mitmes valdkonnas, kaitstes neid järgmiste ohtude eest: välisvaenlased; terviseriskid ja tulevased pandeemiad; hübriidohud ning täiustatud digitehnoloogia väärkasutamine või kuritarvitamine; vaesuse, tõrjutuse ja diskrimineerimise oht, tagades samal ajal kõigile majanduslikud ja tööalased võimalused; kliima ja elurikkusega seotud hädaolukordade oht; lõpetuseks osalusdemokraatiat ähvardavad ohud, tagades kodanike aktiivse osalemise ühiskondlikus, poliitilises ja demokraatlikus elus.

3.3. Keskendumine kaitsetööstusele ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormidele ei tohiks vähendada avaliku sektori kulutusi muudes tööstussektorites ja esmatähtsate teenuste pakkumisel, nagu tervishoiusüsteemid, haridus ja õigus, mõjutades nende jätkusuutlikkust, kvaliteeti ja kaasavust. Sõjale orienteeritud tööstusharude rahastamine on kahtlemata teema, mille üle peetakse tulevikus teravaid avalikke arutelusid. Investeeringud julgeolekusse ja kaitsesse on ebatõhusad, kui ühiskond on lõhestunud. Euroopa kaitsepoliitika põhieesmärk peaks olema kulutuste ja taristu koordineerimine, tehnoloogiliste vajaduste kindlaksmääramine ja liikmesriikidevahelise killustatuse vähendamine.

3.4. ELi ühine kaitsepoliitika vajab ka tõelist ja täiemahulist ühist välispoliitikat, mis läheb kaugemale praegusest tõhustatud koostööst (st ühisest välis- ja julgeolekupoliitikast). Selleks tuleb ELile anda piisavad materiaalsed ja mittemateriaalsed vahendid, sealhulgas omavahendid.

3.5. Komitee pooldab ELi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika tugevdamist ning tõelise Euroopa kaitsekoostöö liidu loomist, sealhulgas ELi ühise strateegilise ja elutähtsa tehnoloogia ja kaitsevõime edendamist ning koostöö tugevdamist sarnaselt meelestatud partneritega.

3.6. Komitee leiab, et *rände- ja varjupaigaleppe* raames tuleb tagada, et EL saavutab õige tasakaalu, kus ühel pool on tõhus ja realistlik, humaanne ja jätkusuutlik rändehaldus ning ELi sisenemise seaduslikud võimalused ning teisel pool julgeolek ja oma välispiiride kontroll, õiguspõhine lähenemisviis varjupaigaküsimustele ning rändajate ja pagulaste kaasamine tööturule. EL peaks rõhutama rändega kaasnevaid võimalusi, vajadust tõhusa integratsioonipoliitika järele ning vajadust töötada seaduslike võimaluste nimel ja neid edendada. Seepärast toetab komitee Euroopa Komisjoni partnerlust turvaliste riikidega. Alati peab olema tagatud täielik inimõiguste austamine ja liikmesriikidevaheline solidaarsus. Rännet ei tohi käsitleda üksnes julgeoleku seisukohast.

3.7. Komitee rõhutab kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja aktiivsetest kodanikest vabatahtlike otsustavat rolli sotsiaalse õigluse ja vastupanuvõime edendamisel ELi julgeolekuraamistikus. Need osalejad aitavad märkimisväärselt suurendada sotsiaalset ühtekuuluvust, vähendades polariseerumist, edendades võrdõiguslikkust ja tugevdades demokraatlikke väärtusi. Nende töö suurendab ühiskonna võimet astuda vastu sellistele probleemidele nagu kliimamuutused, majanduslik ebastabiilsus ja sotsiaalsed erinevused. EL peab neid organisatsioone aktiivselt toetama ja kaasama, sest nad on olulised partnerid turvalise, õiglase ja kaasava Euroopa säilitamisel.

4. **Inimeste toetamine ning ühiskonna ja sotsiaalse mudeli tugevdamine**

4.1. Euroopa sotsiaalõiguste sammas on laiapõhjaliselt tunnistatud ELi üheks nurgakiviks, sest hästi toimivad heaoluriigid ja kaasavad sotsiaalsed investeeringud on sotsiaalselt ja majanduslikult vastupanuvõimelise ühiskonna loomiseks hädavajalikud.

4.2. Komitee juhib tähelepanu sellele, et Euroopa sotsiaalõiguste sammas peab jätkuvalt olema kompass, mis suunab sotsiaalse ühtekuuluvuse ja töötingimuste parandamiseks tehtavat tööd. Komitee väljendab heameelt ettepaneku üle esitada *uus Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise tegevuskava* ning 2030. aasta eesmärgid tööhõive, hariduse, oskuste ja vaesuse kohta. Vaja on mitmetahulist lähenemisviisi, et

a) rakendada, jõustada ja jälgida olemasolevaid tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna algatusi ning anda rahalist toetust (ELi fondid), mille eesmärk on toetada poliitikat ja programme, mis aitavad otseselt kaasa Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärkide saavutamisele;

b) tegeleda Euroopa ees seisvate tööhõive- ja sotsiaalprobleemidega seadusandlike ja/või muude meetmete abil;

c) tunnistada ja tugevdada seost Euroopa sotsiaalõiguste samba ja Euroopa poolaasta protsessi kui ELi sotsiaal-majandusliku juhtimisraamistiku ühe põhielemendi vahel. Uus sotsiaalse lähenemise raamistik on vahend edusammude jälgimiseks ning sotsiaalpoliitika meetmete asjakohase rakendamise ja rahastamise tagamiseks.

Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid tuleb täielikult kaasata tervesse poolaasta tsüklisse.

4.3. Kõigil tasanditel peetaval sotsiaaldialoogil võib olla tähtis roll Euroopa ettevõtete majanduskasvu, tootlikkuse, tööhõive ja konkurentsivõime suurendamisel maailmaturgudel. Väga oluline on kooskõlas riiklike õigusaktide ja tavadega edendada ja tugevdada kollektiivläbirääkimisi, samuti töötajate õigust olla informeeritud ja ära kuulatud ning ulatuslikumalt osaleda. Need vahendid on vajalikud, et hallata uute tehnoloogiate, digiülemineku ja tehisintellekti mõju töökohal, parandades töötingimusi ja töötajate õigusi. Nii Letta kui ka Draghi aruannetes rõhutatakse vajadust tugevdada sotsiaaldialoogi, mis on ELi jätkusuutliku konkurentsivõime ja hästi toimiva siseturu tagamise üks põhikomponent. Komitee toetab algatust luua 2025. aasta alguses *uus Euroopa sotsiaaldialoogi pakt* ning kutsub Euroopa Komisjoni üles edendama Euroopa sotsiaaldialoogi tulemusi, soodustama sõltumatute kokkulepete tõhusat rakendamist ja toetama sotsiaaldialoogi jõustamist riiklikul tasandil. Komitee märgib, et sellega seoses oleks väärtuslik vahend Euroopa poolaasta sotsiaalse lähenemise raamistik.

4.4. Ülimalt oluline on konsulteerida töötajatega, et toetada ELi julgeoleku- ja kestlikkusstrateegia ümberkujundavat mõõdet ning samuti prognoosida murranguliste tehnoloogiate, näiteks tehisintellekti mõju.

4.5. Komitee toetab komisjoni *kvaliteetsete töökohtade tegevuskava*, milles keskendutakse kõigi olemasolevate sotsiaalvaldkonna algatuste rakendamisele ja järelevalvele, tagades töötajatele (eelkõige kollektiivläbirääkimistega hõlmatuse suurendamise kaudu) ja iseenda tööandjatele head töötingimused, koolituse ja õiglase töökohavahetuse. Selleks on vaja konkreetseid algatusi ja investeeringuid. Oluline on edendada sotsiaalselt kaasavat ja õiglast tööturgu, võttes sihipäraseid meetmeid, mis on suunatud naistele, noortele ja puuetega inimestele.

4.6. Komitee kutsub üles võtma meetmeid kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks ning rõhutab, et esimene terviklik *ELi vaesusevastane strateegia*, milles käsitletakse nii vahetuid vajadusi kui ka sügavalt juurdunud põhjuseid, peab hõlmama kõigi liikmesriikide kooskõlastatud jõupingutusi vaesuse vähendamiseks. See strateegia peab olema tihedalt kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga ja hõlmama kõigi liikmesriikide kooskõlastatud jõupingutusi, kaasates parimaid tavasid, et tagada vaesuse jätkusuutlik ja mõõdetav vähenemine. Komitee rõhutab, et oluline on terviklik

lähenemisviis, mis tugevdab sotsiaalseid turvavõrke ja edendab kaasavat majanduskasvu, jätmata kedagi kõrvale. Komitee kutsub üles arendama tugevat sotsiaalmajandust, rakendades sotsiaalmajanduse nõukogu soovitust toetada sotsiaalselt vastutustundlikke äritavasid ja avalikku hüvet.

4.7. Komitee toetab eluasemeküsimuste eest vastutava Euroopa Komisjoni voliniku ametisse nimetamist ning samuti Euroopa taskukohaste eluasemete kava. Viimane on oluline algatus, mille eesmärk on pakkuda kõigile ELi kodanikele taskukohast, kättesaadavat, inimväärset ja kestlikku eluaset. Järgmises mitmeaastases finantsraamistikus tuleks kasutusele võtta kindlad rahalised vahendid, pöörates erilist tähelepanu haavatavatele elanikkonnarühmadele, nagu eakad, puuetega inimesed ja väikese sissetulekuga pered. Komitee soovitab luua ELi investeerimisplatvormi, mis hõlbustaks riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke partnerlusi, mille eesmärk on teha lõpp eluasemega seotud tõrjutusele ning tagada, et eluasemepoliitika oleks kaasav ja õiglane.

4.8. Noorte kaasamine on Euroopa tuleviku jaoks otsustava tähtsusega. Komitee väljendab heameelt selle üle, et kõik volinikud korraldavad oma ametiaja *esimese 100 päeva jooksul esimese iga-aastase noorte poliitikadialoogi*. Tuleb pakkuda võimalusi noorte struktureeritud osalemiseks ning rõhutada, kuidas nende uuendusmeelsus, osalemine ja pühendumine saavad kujundada ELi tulevikku, austades samal ajal täielikult sotsiaaldialoogi ja sotsiaalpartnerite õigusi. Komitee kutsub komisjoni üles võtma konkreetseid meetmeid noortegarantii ja algatuse ALMA täiustamiseks ning samuti hindama Euroopa lastegarantiid.

4.9. Komitee soovitab võtta kiiresti meetmeid, millega luua kõigi inimeste jaoks võrdõiguslikkuse liit, mis põhineb põlvkondadevahelise õigluse põhimõttel, ning kutsub komisjoni üles looma spetsiaalse võrdõiguslikkuse peadirektoraadi. Muu hulgas tuleb viivitamatult luua õiguskaitsevahendid süsteemse diskrimineerimise vastu võitlemiseks, edendades võrdseid võimalusi ja kaitstes kõigi inimeste õigusi, olenemata tema taustast või identiteedist. Olemasolevaid diskrimineerimisvastaseid õigusraamistikke tuleb tugevdada ning tagada nende täielik rakendamine ja jõustamine. Sellest tuleb lähtuda varasemate strateegiate hindamisel ning *uue, 2025. aasta järgse soolise võrdõiguslikkuse strateegia, naiste õiguste tegevuskava, uue, 2025. aasta järgse rassismivastase strateegia, ajakohastatud LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia, Euroopa eakatestrateegia* ja Euroopa puuetega inimeste õiguste strateegia 2025. aasta järgse osa väljatöötamisel. Kaasavama ELi kujundamisel peavad olema olulisel kohal tõrjutud kogukonnad ja elanikkonnarühmad, kelle häält on harva kuulda. Komitee kutsub üles jõudma kokkuleppele ELi horisontaalse diskrimineerimisvastase direktiivi osas, mida on nõukogus juba üle 16 aasta blokeeritud.

4.10. Komitee soovitab edendada Euroopa sotsiaalse turumajanduse mudelit järgmiselt: toetades ettevõtlust ja innovatsiooni; tagades kvaliteetsed töökohad, muu hulgas uutes töövormides, ja parandades töötingimusi; investeerides kvaliteetsesse haridusse, koolitusse ja oskustesse; tagades õiguse koolitusele ja elukestvale õppele, sealhulgas ümberõppele ja oskuste täiendamisele, ning kvaliteetsed kutsekvalifikatsioonid; edendades koostööd haridus- ja koolitusasutuste vahel; tagades kõigile tõhusa juurdepääsu kvaliteetsele koolitusele. Lisaks tuleb esmatähtsaks seada kaasatus hariduses, võttes meetmeid võrdse juurdepääsu edendamiseks, eeskätt Euroopa haridusruumis. Liikuvuse suurendamine programmi „Erasmus+“ raames kõigil haridustasanditel võib edendada noorte seas ühist Euroopa identiteeti ja väärtusi.

5. **Meie elukvaliteedi säilitamine: toiduga kindlustatus, vesi ja loodus**

5.1. Kliimamuutused kujutavad endast tõsist ohtu majanduslikule ja sotsiaalsele arengule ning vajavad seepärast pikaajalist terviklikku strateegiat ja kooskõlastatud tegevust kõigil tasanditel.

5.2. Komisjon peaks astuma samme kestliku rahanduse strateegiaga edasiliikumiseks, et suunata investeeringute vood ümber kestlikku tegevusse. Sellega seoses tuleks kaaluda kestlike investeeringute sotsiaalse taksonoomia kasutuselevõttu.

5.3. Komitee kutsub üles looma ELi, mis kaitseb kliimamuutuste, keskkonnareostuse ja elurikkuse vähenemisega seotud praeguste ja tulevaste ohtude eest. EL peab astuma samme, et vähendada heitkoguseid 2040. aastaks 90 %, suurendada vastupanuvõimet kliimamuutuste suhtes ning taastada loodust ja elurikkust, tagamaks et ELis ja kogu maailmas ei satuks ohtu põhivajaduste katmine (toit, vesi, energia, rahvatervis jne).

5.4. ELi sinine kokkulepe on samuti üks põhiprioriteet. Arvestades vee tähtsust ning Euroopa ja kogu maailma ees seisvaid praegusi ja tulevasi raskusi, tuleb vett pidada prioriteediks. ELi sinine kokkulepe tuleb vastu võtta eraldiseisva strateegilise poliitikana, sest veepoliitika ei saa piirduda üksnes kliimapoliitikaga. Euroopa saab muuta veega seotud raskused uuteks tehnoloogia ja ühiskonna arengu, uute töökohtade, oskuste ja ettevõtluse kasvu võimalusteks, hoides samal ajal keskkonda ja kaitstes veevarusid kõigi hüvanguks.

5.5. Komitee soovitab astuda samme, et elavdada ELi põllumajandussektorit ja edendada maaelu arengut, muutes selle noorte, naiste, pereettevõtete, väikeste ja keskmise suurusega põllumajandustootjate ja ettevõtjate jaoks atraktiivsemaks, vältides seeläbi väljarännet maapiirkondadest. Neid põllumajandustootjaid tuleks toetada nõuetekohaselt rahastatud 2027. aasta järgse ühise põllumajanduspoliitikaga, mis kaitseb Euroopa toidutootmist ja tagab selle vastupanuvõime. Põllumajandus ja elujõulised maakogukonnad on jätkusuutlikud ainult siis, kui majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaalased vajadused on rahuldatud tasakaalustatud viisil. Eelöeldu peaks kajastuma *põllumajandus- ja toidualases visioonis*, mis peab sisaldama majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid eesmärke, et luua vastupanuvõimeline ja kestlik põllumajandusmaastik. See peab hõlmama meetmeid, mis soodustavad innovatsiooni kestlikes ja veealaselt vastupanuvõimelistes põllumajandustavades ning toetavad kohalikke toidusüsteeme, mis on hädavajalikud toiduga kindlustatuse ja maakogukondade heaolu jaoks.

6. **Demokraatia kaitsmine ja väärtuste hoidmine**

6.1. Kodanikuühiskonna väsimatu töö kodanikuosaluse ja kodanikuaktiivsuse edendamisel, sotsiaaldialoogi tugevdamisel, kodanikuühiskonna dialoogi soodustamisel, inimõiguste kaitsmisel ja demokraatlike tavade edendamisel on hindamatu vara, mis aitab suurendada ELi tugevust, vastupanuvõimet ja legitiimsust.

6.2. Komitee kutsub ELi institutsioone üles tunnistama kodanikuühiskonna väärtuslikku osalemist ELi poliitika kujundamisel ja elluviimisel kestliku majanduskasvu, demokraatia kaitse ja sotsiaalse õigluse valdkonnas, sealhulgas õiglase ülemineku osas, millest saavad kasu nii kodanikud, töötajad kui ka ettevõtjad. Tänu suhtlusele kõigi tasandite ametiasutustega ja suutlikkusele kanda teemad poliitikamaastikult otse kogukonna südamesse aitavad kodanikuühiskonna organisatsioonid toetada kõige haavatavamaid inimesi ja neid, kes ei suuda nii hästi muutustega kohaneda. Lisaks on komitee on seisukohal, et vabatahtlikku tegevust tuleb tunnustada ja väärtustada kodanikuaktiivsuse olulise väljendusena. Tuleb astuda samme, et hinnata ja toetada vabatahtlikku tegevust ühiskondliku tegevuse vormina, mis tugevdab kodanikuosalust ja osalusdemokraatiat.

6.3. Komitee soovitab ELil aluslepingu võimaliku tulevase läbivaatamise käigus võtta meetmeid, et tagada õigusriigi põhimõtte, põhiõiguste ja mitmekesisuse austamine, kaaludes muudatuste tegemist otsustusmehhanismides. Demokraatia kaitsmiseks sise- ja välisohtude eest tuleb arendada soodsat kodanikuühiskonna tegutsemisruumi nii ELi piires kui ka sellest väljaspool ning muuta demokraatia kaitse paketti, et kõrvaldada lüngad, mis õõnestavad demokraatlikke institutsioone, tagades et kõik liikmesriigid järgivad ühiseid Euroopa väärtusi ja põhimõtteid.

6.4. Komitee väljendab heameelt selle üle, et komisjon hakkab oma õigusriigi olukorda käsitlevas aastaaruandes koostama ühtse turu mõõdet käsitlevat peatükki.

6.5. Komitee peab tervitatavaks uue Euroopa demokraatia kaitse programmi loomist, sest see peaks kaitsma Euroopa Liitu välissekkumise ja desinformatsiooni eest ning säilitama demokraatlike protsesside terviklikkuse kogu ELis. Euroopa demokraatia tegevuskava varajane rakendamine peaks kaitsma kodanikuõigusi, võitlema diskrimineerimise vastu ja edendama kaasatust, tugevdades kodanikuühiskonna rolli kestliku ja õiglase ühiskonna ülesehitamisel.

6.6. Komitee nõuab struktuurilist toetust sõltumatutele ja tugevatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele Euroopa ja riiklikul tasandil, tunnistades, et heategevuse kõrval on neil koos sotsiaalpartneritega roll vastupanuvõimelise ühiskonna ja demokraatia edendamisel kodanikuühiskonna ja sotsiaaldialoogi kaudu. Tõeliselt soodsa keskkonna loomiseks peab EL pidama neid dialooge esmatähtsaks ja koostama Euroopa piiriüleste ühenduste põhikirja direktiivi. Komitee soovitab kaasata kodanikuühiskonna organisatsioone ja sotsiaalpartnereid aktiivselt poliitika kujundamisse, rakendamisse, jälgimisse ja hindamisse, et suurendada ELi demokraatlikku, sotsiaalset ja majanduslikku elujõulisust. Euroopa Liidu lepingu artikli 11 tõhusaks rakendamiseks peab dialoog esindusühendustega olema avatud, läbipaistev ja korrapärane. Komitee nõuab väärtuspõhiste kriteeriumide järgimist selliste ELi rahastamisprogrammide puhul nagu „Erasmus+“, „Euroopa horisont“ ja ühtekuuluvuspoliitika vahendid, et tagada toetatavate projektide kooskõla demokraatlike põhimõtetega.

6.7. Võttes teadmiseks Euroopa Komisjoni lubaduse *suurendada oma koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega*, kutsub komitee ELi institutsioone üles võtma juhtrolli ja töötama välja kodanikuühiskonna strateegia koos selge tegevuskavaga. Lisaks kutsub komitee üles korraldama iga-aastase kodanikuühiskonna dialoogi või koostama kodanikuühiskonna tegutsemisruumi tulemustabeli, milles uuritakse, kas konsultatsioonide käigus saadud kodanikuühiskonna organisatsioonide panust on arvesse võetud. Seda tulemustabelit võiks kasutada iga kahe aasta tagant välja antava kodanikuühiskonna dialoogi aruande koostamiseks. Selles hinnataks kodanikuühiskonna dialoogi seisu ja kodanikuühiskonna organisatsioonide tõhusust. Komitee kavatseb teha tihedat koostööd Euroopa Komisjoni ja teiste peamiste sidusrühmadega kodanikuühiskonna platvormi loomisel, juhtimisel ja korrapärasel käitamisel, nagu teatati Euroopa Komisjoni volinikukandidaadile McGrathile saadetud missioonikirjas.

6.8. Komitee on väga mures mõnes liikmesriigis toimunud muutuste pärast, mis on viinud kodanikuühiskonna organisatsioonide tegutsemisruumi ahenemiseni. Neil organisatsioonidel on oluline roll põhiõiguste ja -vabaduste kaitsmisel ning kasvava populismi vastu võitlemisel. EL peab jätkama nende suundumuste vastu võitlemist artikli 7 kohaste menetluste abil ning külmutades Euroopa rahalised vahendid, mis on ette nähtud liikmesriikidele, kes ei austa õigusriigi põhimõtet, kohtusüsteemi sõltumatust või põhiõigusi, nagu ühinemisvabadus ja sõnaõigus, või kes piiravad ajakirjandus- ja meediavabadust, et manipuleerida avaliku arvamusega.

7. **Globaalne Euroopa: meie jõu ja partnerluste kasutamine**

7.1. Tugevama poliitilise integratsiooni saavutamiseks ja ülemaailmse rahu edendamiseks on oluline suurem strateegiline autonoomia, meie majanduse kaitsmine tehnoloogilise lekke eest ning ühine, tõeline ja täiemahuline välispoliitika. Selleks peab EL mitmepoolsetes institutsioonides kõnelema ühel häälel, etendama juhtrolli nende reformimisel ja võimendama euro kui strateegilise eelise rahvusvahelist rolli. Komitee soovitab võtta ELi välispoliitikas kasutusele kvalifitseeritud häälteenamuse.

7.2. Komitee soovitab edendada avatud ja reeglitel põhinevat Euroopa kaubanduspoliitikat, mis täiendab ja toetab teisi olulisi ELi poliitikameetmeid põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtte vallas, samuti kliima-, digi-, innovatsiooni-, sotsiaal- ja tööstuspoliitikat. Kaubanduslepingud peavad suurendama vastupanuvõimet impordi mitmekesistamise kaudu, luues Euroopa ettevõtjatele turuvõimalusi, parandades julgeolekut ja leevendades geopoliitilisi riske, edendades samal ajal sotsiaalsete ja keskkonnastandardite jõustamist ning tagades kogu maailmas võrdsed tingimused ausaks konkurentsiks. Nende pakutav täiendav juurdepääs kriitilisele toormele ja muudele sisenditele, sealhulgas energiale, võib aidata kindlustada vastupanuvõimelisi, kestlikke ja vastutustundlikke ELi tarneahelaid.

7.3. Komitee toetab ELi laienemise strateegilist käsitlust, keskendudes selgelt Euroopa rahu ja stabiilsuse säilitamisele ning ühise heaolu edendamisele. Laienemisvolinik peab tegema tööd selle nimel, et tagada Euroopa projekti jätkuv liikumine rahu, heaolu ja demokraatia suunas ning luua Euroopas pikaajaline stabiilsus, kui Euroopa perre võetakse vastu uued liikmed Lääne-Balkani riikidest ja Venemaa naaberriikidest, nagu Ukraina, Moldova ja Gruusia. ELi otsustusprotsess ei pruugi sobida 30–35 riigist koosneva liidu jaoks. Institutsioonide ettevalmistamine ja vajaduse korral kohandamine, jälgides samal ajal hoolikalt kandidaatriikide edusamme ELi alusväärtuste ja liidu õigustiku alal, saab olema Euroopa Komisjoni uue koosseisu üks oluline ülesanne. Tihedas koostöös Euroopa Parlamendiga peab Euroopa Komisjon tagama, et mis tahes tulevane laienemine toob kasu nii ELi kui ka kandidaatriikide kodanikele ning säilivad ELi ranged kestlikkusstandardid.

7.4. See protsess peaks innustama organiseeritud kodanikuühiskonna osalemist, kusjuures eriline roll peaks olema sotsiaalpartneritel. Kõik erakonnad peaksid võtma kohustuse kaitsta nende ühinemisvabadust, sõnavabadust ning vaba ajakirjandust ja meediat, samuti võidelda igasuguse teabemonopoli ja avaliku arvamuse manipuleerimise vastu. Komitee on juba astunud olulise sammu laienemise suunas, võimaldades kandidaatriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatelel osaleda sihipäraselt mõnel komitee koosolekul. Komitee julgustab teisi ELi institutsioone oma eeskuju järgima.

7.5. Komitee kutsub ELi üles kaaluma võimalust võtta ELiga ühinemise protsessis kasutusele kvalifitseeritud häälteenamusega hääletamine vähemalt kõigis vaheetappides ning tagama, et otsused oleksid avatud, läbipaistvad ja laiemale üldsusele kättesaadavad. Vastu tuleks võtta rangemad põhiõiguste jõustamise meetmed.

7.6. Komitee toetab uue Vahemere piirkonna pakti väljatöötamist, et edendada sellega kogu Vahemere piirkonnas stabiilsust, majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning kestlikku majanduskasvu. Paktis tuleks seada esikohale piirkondlik koostöö sellistes valdkondades nagu taastuvenergia, meresõidu turvalisus ning kaasavad majandus- ja töövõimalused, et Vahemere piirkonna riigid oleksid ühiste probleemide lahendamisel aktiivsed partnerid.

7.7. Komitee toetab terviklikku ELi ja Lähis-Ida strateegiat, milles käsitletakse sihipärase koostöö kaudu piirkonna rahu, julgeolekut ja sotsiaal-majanduslikke raskusi. Selles strateegias tuleb eelkõige keskenduda konfliktide kohesele ja rahumeelsele lahendamisele, demokraatliku valitsemistava edendamisele, kaubanduspartnerluste tugevdamisele ja kestliku arengu edendamisele, tagades samal ajal kõigi rahvaste inimõiguste austamise ning edendades rahumeelset stabiilsust ja heaolu selles piirkonnas.

7.8. Komitee peab ELi ja Aafrika Liidu 2025. aasta tippkohtumist oluliseks võimaluseks süvendada sidemeid ELi ja Aafrika vahel, keskendudes vastastikusele majandusarengule, digiüleminekule ja kliimakerksusele. Komitee rõhutab, et olulised on õiglased partnerlussuhted, mille raames käsitletakse ühiseid probleeme, nagu noorte töötus ja kestlik põllumajandus, edendades pikaajalist heaolu mõlemas maailmajaos.

7.9. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles alustama ettevalmistusi tihedaks koostööks ÜROga, eeskätt ÜRO rahvusvahelise kestlikule arengule pühendunud vabatahtlike aasta (2026) raames. Komitee kutsub komisjoni üles tegema koostööd ÜRO liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja erasektoriga selle nimel, et nimetatud vabatahtlike aasta tähistamine 2026. aastal suurendaks tõhusalt teadlikkust vabatahtliku tegevuse väärtusest ning integreeriks selle ELi ja riikide arengupoliitikasse.

8. **Üheskoos saavutame tulemusi ja valmistame oma liidu tulevikuks ette**

8.1. Komisjon peaks 2025. aasta keskpaigaks esitama viivitamata ettepaneku 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku kohta, andes ELile vajalikud rahalised vahendid oma poliitiliste prioriteetide täitmiseks.

8.2. Tugeva ja jätkusuutliku ELi eelarve tagamiseks on vaja uusi omavahendeid. EL peaks järk-järgult suurendama ELi omavahendite suhet liikmesriikide kogurahvatulul põhinevasse tulusse.

8.3. Laienemiseks ja reformideks valmistumiseks on vaja kohandada **ELi eelarvet** ja omavahendeid, et rakendada Euroopa investeerimispoliitikat. Komitee soovitab arendada välja tõhus ja integreeritud kapitaliturgude liit ja täiemahuline pangandusliit, mis hõlmab kõiki liikmesriike. Eesmärk on jätkata ühtlustamist ja piiriüleste takistuste kõrvaldamist, tagades samal ajal usaldusväärsed õigusnormid ja järelevalve, et säilitada finantsstabiilsus ja Euroopa sotsiaalse mudeli jätkusuutlikkus, kaitsta tarbijaid, investoreid ja hoiustajaid ning saavutada tugev ühtne turg.

8.4. Komitee teeb ettepaneku luua järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ühe osana ELi investeerimisfond. Selle eesmärk peaks olema anda rahalisi vahendeid investeerimisprojektidele, mis pakuvad Euroopale strateegilist huvi ja mida hallatakse otse ELi tasandil, eelkõige piiriülese tähtsusega valdkondades.

8.5. Komitee teeb ettepaneku kehtestada kriteeriumid, millest juhinduda ELi tulevase investeerimisvahendi raames investeeringute prioriteetide määramisel ja investeeringute valimisel. Seda fondi tuleks rahastada mitmesugustest vahenditest, sealhulgas liikmesriikide osamaksetest, uutest omavahenditest ja ELi ühisest võlakirjade emiteerimisest. ELi rahastatavate investeeringute ja riigiabi tingimuseks tuleks seada õigusriigi põhimõtte järgimine, põhiõiguste austamine ja sotsiaaldialoogi pidamine.

8.6. Konkurentsivõime edendamiseks on oluline eelarve detsentraliseerimine ja autonoomia. Peaksime taaste- ja vastupidavusrahastut ning ühtekuuluvuspoliitika vahendeid võimalikult hästi ära kasutama, rakendades tulemustele suunatud lähenemisviisi. Komisjon peaks kiirendama 2026. aastal aeguva taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise hindamist ja järelevalvet sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivsel osalusel ning tugevdama tehnilist tuge, et tagada rahaliste vahendite täielik ärakasutamine, maksimeerides nende mõju kestlikule majanduskasvule. Euroopa poolaasta võib toimida ELi rahastamise suunamise raamistikuna ning tugevdada ka ELi majanduskasvu strateegiate legitiimsust ja tõhusust.

8.7. Uute majanduse juhtimise reeglite mõju uuele, 2025. aasta Euroopa poolaasta tsüklile ei suurenda piisavalt investeeringute eelarvepoliitilist manööverdamisruumi, et katta investeeringute puudujääki liikmesriigi tasandil, muu hulgas selleks, et saavutada Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava eesmärgid. Sotsiaalõiguste samba ja Euroopa poolaasta protsessi vahelise seose tugevdamine on tähtis edusammude jälgimiseks ning sotsiaalpoliitika piisava rahastamise ja rakendamise tagamiseks. Komitee palub, et uues sotsiaalse lähenemise raamistikus seatud eesmärke ja kriteeriume jälgitaks korrapäraselt sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide osalusel, et teha kindlaks asjakohane poliitika ja meetmed kvaliteetse sotsiaalse mudeli kaitsmiseks meie riikides. Selleks on vaja investeerida õiglase ülemineku meetmetesse ning kaasavatesse ja piisavatesse sotsiaalkaitse-, tervishoiu- ja haridussüsteemidesse ning tegeleda piirkondades ja inimrühmade seas ostujõu vähenemise ja ebavõrdsuse suurenemise probleemiga, et vältida tasakaalustamatust tööstus- ja sotsiaalpoliitika prioriteetide vahel.

8.8. Euroopa poolaasta protsessi tihe ajakava jätab vähe võimalusi korralikuks konsulteerimiseks organiseeritud kodanikuühiskonnaga, kuid selle rolli tugevdamine on äärmiselt oluline. Soovitatav on parandada konsultatsiooniprotsessi, lihtsustades juurdepääsu teabele, parandades kodanikuühiskonna ja asjaomaste otsustajate vahelisi suhtluskanaleid, võttes kasutusele korrapärased tagasisidemehhanismid ja luues struktureeritud dialoogi.

8.9. Komitee palub komisjonil lisada 2025. aasta tööprogrammi riigihangete direktiivi kavandatud läbivaatamise, mis peaks võimaldama „eelistada teatavate strateegiliste sektorite riigihangetes Euroopa tooteid“ ja tehnoloogiaid ning mille käigus „ajakohastatakse ja lihtsustatakse riigihanke-eeskirju, pidades eelkõige silmas ELi idufirmasid ja novaatoreid“ ([1]). Seejuures tuleb arvesse võtta vajadust tagada protsessi läbipaistvus, austades põhiõigusi ja sotsiaalset dialoogi. Tegeleda tuleb alltöövõtuahelates esineda võivate rikkumiste probleemiga.

8.10. Ühtekuuluvuspoliitika on ELi kõige tähtsam pikaajaline investeerimispoliitika ja peab selleks ka jääma. Sellel poliitikal on oluline roll sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel Euroopas. Seda on võimalik saavutada, kui kaitsta ühtekuuluvuspoliitika peamisi põhimõtteid, nagu mitmetasandiline valitsemine, partnerluse põhimõte ja eelarve jagatud täitmine.

8.11. **Ühtekuuluvuspoliitika vahendid** on jätkuvalt olulised ülespoole suunatud majandusliku ja sotsiaalse lähenemise jaoks. Ühtekuuluvuspoliitikat tuleks toetada spetsiaalse ühtekuuluvusküsimuste peadirektoraadi kaudu ja säilitada selle mitmetasandilise valitsemise identiteet, aidates seeläbi paremini kasutada selle programme, muu hulgas Euroopa Sotsiaalfond+, mida täiendatakse riiklikult rahastatavate ja erasektori poolt kaasrahastatavate poliitikaalgatustega. Väga oluline on terviklik, koordineeritud ja integreeritud poliitiline lähenemisviis ELi tasandil. See võiks hõlmata ELi eelarvet, mis vastab paremini sotsiaalsetele nõuetele ning mida viiakse ellu reformitud Euroopa poolaasta ja selle sotsiaalse lähenemise raamistiku kaudu, järgides kindlat majandus-, sotsiaal- ja rahanduspoliitikat. Lisaks peaksid ELi institutsioonid hindama vajadust luua alaline rahastamisvahend, mis tugineks TERA programmist saadud kogemustele. Selle eesmärk oleks stabiliseerida liikmesriikide sotsiaalkulutused väliste majandussõkkide korral ning toetada töötajaid ja ettevõtjaid nendes tööstussektorites ja piirkondades, mida digi- ja rohepöörde protsessid kõige enam puudutavad.

Brüssel, 4. detsember 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE

([1]) Ursula von der Leyen, „Euroopa valik: poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjoni koosseisule 2024-2029“, lk 13.